

Bruksela, dnia 12.11.2020 r.
COM(2020) 698 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Unia równości: strategia na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020-2025

W KIERUNKU RÓWNOŚCI OSÓB LGBTIQ: WOLNOŚĆ BYCIA SOBĄ W UE

Nie spocznię w wysiłkach na rzecz budowania Unii równości. Unii, w której można być, kim się chce i kochać, kogo się chce – bez obawy przed oskarżeniami lub dyskryminacją.

Gdyż bycie sobą nie jest ideologią. Jest twoją tożsamością.

Nikt nie ma prawa nikomu jej odbierać.

Ursula von der Leyen (Przewodnicząca Komisji Europejskiej)
Orędzie o stanie Unii 2020

W Unii Europejskiej każdy powinien być bezpieczny i mieć swobodę bycia sobą. Nasza siła społeczna, polityczna i gospodarcza bierze się z naszej jedności w różnorodności: równość i niedyskryminacja to podstawowe wartości i prawa w UE, zapisane w Traktatach i Karcie praw podstawowych¹. Równość szans jest również jednym z głównych filarów Europejskiego filaru praw socjalnych. Komisja Europejska, Parlament i Rada wraz z państwami członkowskimi wspólnie ponoszą odpowiedzialność za ochronę praw podstawowych oraz zapewnienie równego traktowania i równości dla wszystkich.

W ostatnich dziesięcioleciach zmiany legislacyjne, orzecznictwo i inicjatywy polityczne przyniosły poprawę życia wielu osób i pomogły nam budować bardziej równe i przyjazne społeczeństwa, również dla lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych, niebinarnych, interseksualnych i *queer* (LGBTIQ²). W grudniu 2015 r. Komisja przedstawiła „Wykaz działań na rzecz postępów w zakresie równouprawnienia osób LGBTI”³ stanowiący pierwsze ramy polityki poświęcone w szczególności walce z dyskryminacją osób LGBTI. Na szczeblu krajowym 21 państw członkowskich⁴ prawnie uznało pary jednopłciowe, natomiast cztery państwa wprowadziły prawne uzgodnienie płci niepodlegające żadnym wymogom medycznym⁵.

Ostatnie badania naukowe pokazują również, że nawet większa społeczna akceptacja i wsparcie dla równych praw nie zawsze przekłada się na wyraźną poprawę życia osób LGBTIQ.

¹ Zob. w szczególności art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej i art. 23 Karty praw podstawowych. Karta była pierwszym międzynarodowym dokumentem dotyczącym praw człowieka, w którym wyraźnie zabroniono dyskryminacji ze względu na „orientację seksualną”.

² Osoby LGBTIQ to osoby:

- które odczuwają popęd płciowy do innych osób tej samej płci (lesbijki, geje) lub każdej płci (osoby biseksualne);
- których tożsamość lub ekspresja płciowa nie odpowiadają płci przypisanej przy narodzinach (osoby transpłciowe i niebinarne);
- które urodziły się z cechami płciowymi, które nie odpowiadają typowej definicji mężczyzny lub kobiety (osoby interseksualne); oraz
- których tożsamość nie odpowiada binarnej klasyfikacji seksualności lub płci (*queer*).

³ Komisja Europejska, [Sprawozdanie końcowe dotyczące wykazu działań na rzecz postępów w zakresie równouprawnienia osób LGBTI w latach 2015–2019](#) (15 maja 2020 r.).

⁴ Austria, Belgia, Chorwacja, Czechy, Cypr, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Luksemburg, Malta, Niderlandy, Niemcy, Portugalia, Słowenia, Szwecja, Węgry i Włochy.

⁵ Dania, Irlandia, Luksemburg i Malta.

W badaniu z 2019 r. Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) stwierdziła, że w rzeczywistości w UE następuje wzrost dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, tożsamość/ekspresję płciową i cechy płciowe: w 2019 r. 43 % osób LGBT deklarowało, że czują się dyskryminowane, w porównaniu z 37 % w 2012 r.⁶

W całej UE nadal dochodzi do dyskryminacji osób LGBTIQ. Dla wielu osób LGBTIQ w UE publiczne okazywanie uczuć, mówienie otwarcie o swojej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i cechach płciowych (czy to w domu, czy w pracy) lub po prostu bycie sobą bez poczucia zagrożenia, jest nadal niebezpieczne. Duża liczba osób LGBTIQ jest również zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Nie wszyscy czują się wystarczająco bezpiecznie, aby zgłaszać przypadki zniewagi słownej i przemocy fizycznej na policji.

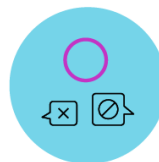
Kryzys związany z COVID-19 wywarł nową presję na grupy szczególnie wrażliwe, w tym również osoby LGBTIQ. Ograniczenia w przemieszczaniu się zamknęły wiele osób LGBTIQ, młodych i starszych, we wrogim sobie otoczeniu, w którym mogą być narażone na przemoc, zwiększony poziom lęku lub pogłębienie depresji⁷. W rozpowszechnianych fałszywych informacjach obwiniano nawet osoby LGBTIQ o rozprzestrzenianie wirusa⁸.

46 % respondentów badania stwierdziło, że **nie czuloby się komfortowo** (całkowicie lub umiarkowanie), gdyby **osoba interseksualna została wybrana** na najwyższe stanowisko polityczne.

57 % respondentów uczestniczących w tym samym badaniu stwierdziło, że **nie czuloby się komfortowo** (całkowicie lub umiarkowanie), gdyby ich dzieci były w związku z osobą transpłciową.

62 % interseksualnych respondentów badania **czuło się dyskryminowanych** w ciągu ostatnich 12 miesięcy w co najmniej jednej dziedzinie życia **z powodu swojego interseksualizmu**.

Codzienne doświadczenia osób LGBTIQ różnią się też znacznie w zależności od państwa UE. Chociaż akceptacja społeczna osób LGBTIQ wzrosła z 71 % w 2015 r. do 76 % w 2019 r., w dziewięciu państwach członkowskich w rzeczywistości zmalała⁹.

W niektórych częściach UE notuje się też niepokojącą tendencję do częstszych incydentów wymierzonych przeciwko osobom LGBTIQ, takich jak ataki podczas publicznych wydarzeń LGBTIQ, np. marszy równości, tzw. deklaracje „stref wolnych od ideologii LGBTIQ” oraz homofobiczne zastraszanie podczas uroczystości karnawałowych. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego zajmujące się ochroną i propagowaniem praw osób LGBTIQ

⁶ FRA, [EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality](#) [EU-LGBTI II – Długa droga do równości osób LGBTIQ] (14 maja 2020 r.) (FRA, drugie badanie dotyczące osób LGBTIQ).

⁷ Stowarzyszenie ILGA-Europe stwierdziło, że ograniczenia w przemieszczaniu się przyczyniają się do większego narażenia osób LGBTIQ na ryzyko przemocy w rodzinie, a niepewna sytuacja zawodowa i mieszkaniowa oraz gorszy stan zdrowia wielu osób LGBTIQ sprawiają, że są one bardziej narażone na zakażenie COVID-19 i jego skutki społeczno-ekonomiczne ([COVID-19 and specific impact on LGBTI people and what authorities should be doing to mitigate impact](#) [COVID-19 i szczególny wpływ na osoby LGBTIQ, oraz co władze powinny zrobić, aby złagodzić ten wpływ], 2020).

⁸ Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, [COVID-19 and the human rights of LGBTI people \[COVID-19 a prawa człowieka osób LGBTIQ\]](#).

⁹ *Specjalne badanie Eurobarometr nr 493* [Discrimination in the European Union](#) [Dyskryminacja w Unii Europejskiej], październik 2019 r.

coraz częściej zgłaszają, że spotykają się z wrogością, co zbiega się ze wzrostem ruchu antygenderowego (i anty-LGBTIQ)¹⁰. Konieczna jest szybka reakcja państw członkowskich, aby odwrócić te nowe tendencje.

Unia Europejska musi przeprowadzić starania na rzecz lepszej ochrony praw osób LGBTIQ.

W swojej pierwszej w historii strategii na rzecz równości osób LGBTIQ Komisja porusza problem nierówności i wyzwania dotyczące osoby LGBTIQ w ramach swoich działań na rzecz tworzenia Unii równości. Komisja zwraca szczególną uwagę na różnorodność potrzeb osób LGBTIQ oraz na osoby najbardziej narażone na zagrożenia, w tym osoby doświadczające dyskryminacji krzyżowej oraz osoby transpłciowe, niebinarne i interseksualne, które należą do najmniej akceptowanych społecznie grup i zazwyczaj doświadczają większej dyskryminacji i przemocy niż pozostali członkowie społeczności LGBTIQ. Dyskryminacja ma często charakter wielowymiarowy, dlatego tylko podejście interseksjonalne¹¹ może utworzyć drogę do trwałych i respektowanych zmian w społeczeństwie.

40 % respondentów badania jako dodatkową przyczynę **dyskryminacji**, oprócz przynależności do LGBTI, wskazało **pochozenie etniczne lub imigranckie**.

Dodatkowym czynnikiem warunkującym podatność na zagrożenia może być oddalenie geograficzne. **47 %** respondentów LGBTI ze wszystkich grup w UE mieszka w dużym mieście, **11 %** – na przedmieściach lub obrzeżach dużego miasta, **30 %** – w mieście lub małym mieście, a **13 %** – na obszarach wiejskich.

Niniejsza strategia stanowi odpowiedź na wezwania do działania ze strony państw członkowskich¹² i Parlamentu Europejskiego¹³, przy silnym wsparciu intergrupy ds. praw osób LGBTI oraz społeczeństwa obywatelskiego. Określono w niej zestaw ukierunkowanych działań w ramach **czterech filarów**, którymi są:

1. walka z dyskryminacją osób LGBTIQ,
2. zapewnienie bezpieczeństwa osób LGBTIQ,
3. budowanie społeczeństw inkluzywnych wobec osób LGBTIQ oraz
4. działania na rzecz równości osób LGBTIQ na całym świecie.

¹⁰ FRA, [Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU](#) [Wyzwania stojące przed organizacjami społeczeństwa obywatelskiego zajmującymi się prawami człowieka w UE] (29 stycznia 2018 r.).

¹¹ Jak stanowi art. 10 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), „Przy określaniu i realizacji swoich polityk i działań Unia dąży do zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną”. Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn definiuje „interseksjonalność” jako „narzędzie analityczne pozwalające na zbadanie, zrozumienie i zareagowanie na sposoby, w jaki płeć i płeć społeczno-kulturowa przecinają się z innymi cechami osobowymi/tożsamością oraz w jaki sposób takie przecięcia (intersekcje) przyczyniają się do indywidualnego doświadczenia dyskryminacji”. Definicja ta odnosi się na równi do wszelkich form dyskryminacji.

¹² [Wspólny dokument roboczy 19 państw członkowskich](#) (grudzień 2018 r.).

¹³ [Sprawozdanie w sprawie unijnego planu przeciwdziałania homofobii i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową](#) (2013/2183(INI)) (8 stycznia 2014 r.).

Tym ukierunkowanym działaniom towarzyszyć będzie zwrócenie uwagi na konkretne problemy osób LGBTIQ w kontekście **uwzględnienia** kwestii równości we wszystkich obszarach unijnej polityki, prawodawstwa i programów finansowania.

Prezentowana strategia ma przyczynić się do nagłośnienia stanowiska osób LGBTIQ oraz do zaangażowania państw członkowskich i podmiotów na wszystkich szczeblach we wspólne działania na rzecz skutecznego rozwiązania problemu nierówności osób LGBTIQ. Jej przyjęcie przypada na czas, gdy jesteśmy świadkami ograniczania praw podstawowych lub odchodzenia od nich w niektórych państwach członkowskich. Chociaż UE ma bardzo wysokie standardy w dziedzinie praw podstawowych, nie zawsze są one jednakowo stosowane. Strategia ta uzupełnia istniejące i przyszłe inicjatywy służące propagowaniu unijnego wymiaru równości w ujęciu ogólnym¹⁴.

¹⁴ Do inicjatyw tych należą: Strategia UE w zakresie praw ofiar (COM(2020) 258), Strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 (COM(2020) 152), Unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów (COM(620) 2020), [Europejski filar praw socjalnych](#), Unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025 (COM(2020) 565), Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnością (planowana na I kw. 2021 r.), Strategia na rzecz praw dziecka (planowana na I kw. 2021 r.) oraz Strategia na rzecz zwalczania antysemityzmu (planowana na IV kw. 2021 r.).

1. WALKA Z DYSKRYMINACJĄ OSÓB LGBTIQ

19 % lesbijek, gejów i osób biseksualnych, **35 %** osób transpłciowych i **32 %** osób interseksualnych czuło się **dyskryminowanymi w pracy** w poprzednim roku.

46 % osób LGBTIQ **nigdy nie informuje** otwarcie personelu medycznego ani świadczeniodawców w opieki zdrowotnej o **przynależności do LGBTIQ**.

51 % osób interseksualnych i **48 %** osób transpłciowych, **35 %** lesbijek i **31 %** gejów żyje w gospodarstwach domowych, które **z trudem wiążą koniec z końcem**.

Dyskryminacja wpływa na osoby LGBTIQ na każdym etapie życia. Od najmłodszych lat dzieci i młodzież LGBTIQ, dzieci osób LGBTIQ lub dzieci z tęczywymi rodzinami, w których jeden z członków jest osobą LGBTIQ, są często piętnowane, stają się celem dyskryminacji i nękania, co wpływa na ich wyniki w nauce i perspektywy zatrudnienia, życie codzienne oraz dobrostan osobisty i rodzinny¹⁵.

Jeżeli chodzi o zatrudnienie, osoby LGBTIQ nadal doświadczają dyskryminacji podczas rekrutacji, w miejscu pracy i na koniec swojej kariery zawodowej, co jest sprzeczne z przepisami UE w tej dziedzinie. Wiele tych osób napotyka przede wszystkim bariery w znalezieniu godziwego i stabilnego zatrudnienia, co może zwiększać ryzyko ubóstwa, wykluczenia społecznego i bezdomności. Ostatnie badania pokazują, że osoby transpłciowe napotykają dodatkowe bariery w dostępie do rynku pracy¹⁶.

Wśród osób LGBTIQ notuje się wysoki wskaźnik bezdomności¹⁷. Wyrzucenie z domu rodzinnego i doświadczanie dyskryminacji w dostępie do zakwaterowania są głównymi czynnikami prowadzącymi do bezdomności, w szczególności w przypadku młodych osób LGBTIQ¹⁸. Szacuje się, że 25–40 % osób młodych doświadczających bezdomności identyfikuje się jako LGBTIQ¹⁹.

Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną, tożsamość/ekspresję płciową oraz cechy płciowe może mieć również istotny wpływ na zdrowie fizyczne, psychiczne i seksualne osób LGBTIQ oraz ich dobrostan. Przeprowadzone w UE badania naukowe wykazały znaczne nierówności w zakresie zdrowia między społecznością LGBTIQ a całą populacją²⁰.

¹⁵ UNESCO, *Out in the open: education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression* [Na widoku: reakcje sektora edukacji na przemoc ze względu na orientację seksualną i tożsamość/ekspresję płciową] (2016); NESET II, *How to prevent and tackle bullying and school violence* [Jak zapobiegać nękaniam i przemocy w szkole oraz je zwalczać] (2016).

¹⁶ Komisja Europejska, *Legal gender recognition in the EU: The journeys of trans people towards full equality* [Prawne uzgadnianie płci w UE: droga osób transpłciowych do pełnej równości] (czerwiec 2020 r.).

¹⁷ Osoby LGBTIQ są szczególnie narażone na ryzyko bezdomności, o czym świadczy fakt, że 4 % respondentów transpłciowych i interseksualnych wskazało, że co najmniej raz spało na ulicy lub w miejscu publicznym (*FRA, drugie badanie dotyczące osób LGBTIQ*).

¹⁸ Zob. np.: <https://www.feantsa.org/en/newsletter/2017/09/28/autumn-2017?bcParent=27>

¹⁹ <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/COVID19%20Impact%20LGBTIQ%20people.pdf>

²⁰ W przypadku osób LGBTIQ notuje się wyższe ryzyko zachorowania na niektóre rodzaje nowotworów w młodszy wieku lub wystąpienia zaburzeń psychicznych, w tym myśli samobójczych i samobójstw, oraz większe prawdopodobieństwo, że udzielona im opieka zdrowotna nie będzie dla nich zadowalająca (*Komisja Europejska, czerwiec 2017 r.*).

Ponadto osoby LGBTIQ często niechętnie korzystają z opieki zdrowotnej, ponieważ doświadczyły lub obawiają się nieprzyjaznej reakcji ze strony pracowników służby zdrowia, oraz wciąż napotykały trudności w dostępie do dobrej jakości i przystępnych cenowo leków i opieki, w tym opieki środowiskowej i społecznej. Szczególnie podatne na dyskryminację są również osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, migranci lub osoby z mniejszości etnicznych lub religijnych. Kryzys związany z COVID-19 sprawił, że osoby te są w jeszcze większym stopniu narażone²¹.

1.1 Egzekwowanie i zwiększenie ochrony prawnej przed dyskryminacją

Prawo Unii zapewniające ochronę prawną przed dyskryminacją ma kluczowe znaczenie dla działań na rzecz równości osób LGBTIQ. Podobną rolę odgrywa orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). Ochrona ta wchodzi w zakres różnych ram prawnych w zależności od tego, czy dyskryminacja, której mogą doświadczać osoby LGBTIQ, wynika z orientacji seksualnej (ramy przeciwdziałania dyskryminacji) czy też płci, w tym zmiany płci²² (ramy dotyczące równouprawnienia płci).

W dyrektywie w sprawie równości zatrudnienia²³ zagwarantowano prawo do nie bycia dyskryminowanym ani molestowanym ze względu na orientację seksualną w kontekście zatrudnienia. W niedawnym wyroku TSUE doprecyzował, że publiczne oświadczenie osoby wykluczającej rekrutację osoby o określonej orientacji seksualnej może stanowić zabronioną dyskryminację²⁴. Mimo że dyrektywa ta ustanawia solidne podstawy, wpływ jej przepisów jest ograniczony w dwojaki sposób: trudności we wdrażaniu oraz wąski zakres stosowania, ponieważ dyrektywa nie wykracza poza kwestie zatrudnienia.

Komisja Europejska zapewni, aby państwa członkowskie ściśle przestrzegały praw objętych zakresem dyrektywy w sprawie równości zatrudnienia, i w 2021 r. przedstawi sprawozdanie z jej wdrożenia²⁵. Sprawozdanie to wykaże też, czy państwa członkowskie wykonały zalecenie Komisji dotyczące ewentualnego powołania organu ds. równości, który zajmowałby się problemem dyskryminacji ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w zakresie stosowania dyrektywy²⁶. Do 2022 r. Komisja przedstawi wszelkie wymagane w związku z tym przepisy, w szczególności dotyczące roli organów ds. równości.

²¹ Na przykład w porównaniu z całą populacją wyższy odsetek osób LGBTIQ jest bezrobotnych i ma niepewne zatrudnienie oraz bardzo ograniczone i niestabilne zasoby finansowe. Kryzys pogorszył jeszcze tę sytuację i uwypuklił podatność na zagrożenia osób w niepewnej sytuacji zawodowej i mieszkaniowej. Dyskryminacja, stygmatyzacja i wspomniany niższy status społeczno-ekonomiczny są przyczyną znacznie gorszego stanu zdrowia osób LGBTIQ, często związanego z gorszym dostępem do kompleksowego ubezpieczenia zdrowotnego, przez co osoby te są bardziej narażone na zakażenie wirusem (ILGA-Europe, COVID-19 impact [Wpływ COVID-19]).

²² „Zmiana płci” jest terminem, którym posługiwano się w czasie wydania przez TSUE wyroków w sprawach P. Richards i K.B./National Health Service Pensions Agency i Secretary of State for Health, z dnia 7 stycznia 2004 r., C-117/01, ECLI:EU:C:2004:7.

²³ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303 z 2.12.2000, str. 16).

²⁴ Wyrok Trybunału z dnia 23 kwietnia 2020 r., NH/Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI – Rete Lenford, C-507/18, ECLI:EU:C:2020:289.

²⁵ Sprawozdanie to zostanie przedstawione razem ze sprawozdaniem dotyczącym dyrektywy Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne.

²⁶ Zalecenie Komisji (UE) 2018/951 w sprawie norm dotyczących organów ds. równości (Dz.U. L 167 z 4.7.2018, s. 28).

W dyrektywie w sprawie równouprawnienia płci²⁷ zagwarantowano prawo do nie bycia dyskryminowanym ani molestowanym ze względu na płeć, w tym zmianę płci, w kontekście dostępu do zatrudnienia, warunków pracy (w tym wynagrodzenia) oraz systemów zabezpieczenia społecznego pracowników. Zasada równego traktowania kobiet i mężczyzn wyklucza zwolnienie z powodu związanego ze zmianą płci²⁸. W prawie Unii potwierdzonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości (TSUE) przewidziano również prawo do nie bycia dyskryminowanym ze względu na płeć, w tym zmianę płci, w kontekście dostępu do towarów i usług, które są ogólnodostępne²⁹, oraz ustawowego zabezpieczenia społecznego³⁰. W tych ramach prawnych nie wymieniono jednak jeszcze wyraźnie cech płciowych jako zakazanej przesłanki dyskryminacyjnej.

W 2008 r. Komisja Europejska wystąpiła z wnioskiem dotyczącym dyrektywy w sprawie równego traktowania, w której przewiduje się rozszerzenie zakresu unijnej ochrony prawnej przed dyskryminacją m.in. ze względu na orientację seksualną na obszary wykraczające poza zatrudnienie i szkolenie zawodowe³¹. Komisja wzywa Radę do przyjęcia wniosku w celu zlikwidowania luk w zapewnianej przez prawo Unii ochronie przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną.

Badanie objęte wsparciem ze strony Komisji, Rady Europy i społeczeństwa obywatelskiego³² wykazało, że państwa członkowskie mają różne podejścia do ochrony osób LGBTIQ – zwłaszcza osób niebinarnych, interseksualnych i *queer* – przed dyskryminacją. Komisja zapewni wsparcie dla państw członkowskich w zakresie intensyfikacji wymiany najlepszych praktyk dotyczących ochrony prawnej przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną, tożsamość/ekspresję płciową i cechy płciowe w różnych dziedzinach. Podczas gdy niektóre państwa członkowskie dodały cechy płciowe jako przyczynę dyskryminacji do swoich krajowych przepisów dotyczących równości, inne korzystają z szerokiej interpretacji terminu „płeć”³³. Podobnie kwestię ekspresji płciowej jako podstawy dyskryminacji uwzględniono w przepisach dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji jedynie w kilku państwach członkowskich. Komisja bada możliwości zapewnienia osobom niebinarnym, interseksualnym i *queer* lepszej ochrony przed dyskryminacją.

Nowe technologie niosą nowe możliwości poprawy życia Europejczyków, lecz także nowe wyzwania. Chociaż sztuczną inteligencję (AI) można wykorzystywać do rozwiązywania wielu problemów społecznych, może ona również pogłębiać dyskryminację, w tym osób LGBTIQ, oraz zwiększać różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn w realnym świecie.

²⁷ Dyrektywa 2006/54/WE w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23).

²⁸ Wyrok Trybunału z dnia 30 kwietnia 1996 r., P/S i Cornwall County Council, C-13/94, ECLI:EU:C:1996:170.

²⁹ Dyrektywa Rady 2004/113/WE wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz.U. L 373 z 21.12.2004, s. 37).

³⁰ Wyrok Trybunału z dnia 27 kwietnia 2006 r., Sarah Margaret Richards/Secretary of State for Work and Pensions, C-423/04, ECLI:EU:C:2006:256.

³¹ Wniosek dotyczący dyrektywy Rady w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, COM/2008/0426 final.

³² Zob. [ILGA-Europe, Tęczowa Mapa i Ranking na rok 2020](#).

³³ Komisja Europejska, Trans and intersex equality rights in Europe – a comparative analysis [Prawa do równości osób transpłciowych i interseksualnych w Europie – analiza porównawcza] (listopad 2018 r.); Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, Human rights and intersex people [Prawa człowieka a osoby interseksualne] (kwiecień 2015 r.).

W szczególności, jak podkreślono w niedawnym przeglądzie polityki przeprowadzonym przez Komisję, jednym z pojawiających się wyzwań w dziedzinie systemów sztucznej inteligencji służących do rozpoznawania twarzy jest rozpoznawanie twarzy osób transpłciowych, szczególnie w okresach tranzycji³⁴. Komisja planuje przedstawić ramy regulacyjne dotyczące konkretnie problemu uprzedzeń i nieuzasadnionej dyskryminacji wynikających z systemów AI wysokiego ryzyka, w tym systemów biometrycznych. Zaproponuje szczegółowe wymogi, między innymi dotyczące dokumentacji, związane z jakością zbiorów danych szkoleniowych oraz procedur testowania, w celu wykrywania i korygowania uprzedzeń. Wymogi te służyć będą zapobieganiu negatywnym skutkom dyskryminacji na wczesnym etapie oraz zapewnieniu stałego monitorowania i czujności w zakresie zgodności z istniejącym prawodawstwem dotyczącym równości w całym cyklu życia AI.

1.2 Promowanie inkluzywności i różnorodności w miejscu pracy

Oprócz zakazu dyskryminacji zróżnicowane i inkluzywne środowiska pracy przyczyniają się do tworzenia równych szans na rynku pracy i do poprawy wyników działalności przedsiębiorstw. Różnorodność i inkluzywność mają kluczowe znaczenie dla stymulowania nowych pomysłów i wspierania innowacyjnego, prosperującego społeczeństwa. Przykładowo wykazano korelację między inkluzywnością wobec osób LGBTIQ a stopą zwrotu z aktywów, innowacyjnością i wydajnością³⁵.

Komisja Europejska promuje zarządzanie różnorodnością za pośrednictwem unijnej platformy Kart różnorodności³⁶. Sygnatariusze Kart przyjęli strategie polityczne na rzecz różnorodności i inkluzywności, stworzyli wewnętrzne sieci LGBTIQ, zapewniają szkolenia dla swoich pracowników, obchodzą Międzynarodowy Dzień Przeciw Homofobii, Transfobii, Bifobii i Interfobii (IDAHOT) oraz uczestniczą w krajowych wydarzeniach związanych z marszami równości. Pracownicy LGBTIQ mogą korzystać z lepszej koordynacji pomiędzy platformą UE, krajowymi Kartami różnorodności i indywidualnymi przedsiębiorstwami. Komisja Europejska będzie nadal wspierała tworzenie krajowych Kart różnorodności i angażowała się w konkretne wysiłki na rzecz promowania równości osób LGBTIQ, prowadząc ukierunkowane działania w ramach unijnej platformy Kart różnorodności.

³⁴ Keyes, O. (2018), „The misgendering machines: trans/HCI implications of automatic gender recognition” [„Maszyny błędnie określające płeć: skutki automatycznego rozpoznawania płci dla osób transpłciowych/interakcji człowiek-komputer”], *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 2(CSCW), s. 88. <https://doi.org/10.1145/3274357>, w brzmieniu cytowanym w przyszłej publikacji: Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Badań Naukowych i Innowacji (2020) *Gendered Innovations: How inclusive analysis contributes to research and innovation [Innowacje dotyczące płci: jak inkluzywna analiza przyczynia się do badań naukowych i innowacji]*.

³⁵ Zob. np. Li, F., Nagar, V. (2013), „Diversity and performance” [„Różnorodność a wyniki”], *Management Science* 59, s. 529–544; Shan, L., Fu, S., Zheng, L. (2016), „Corporate sexual equality and firm performance” [„Równość płci a wyniki działalności przedsiębiorstw”], *Strategic Management Journal* 38(9), s. 1812–1826; oraz Gao, H. i Zhang, W. (2016), „Employment non-discrimination acts and corporate innovation” [„Akty prawne na rzecz niedyskryminacji w kontekście zatrudnienia a innowacyjność przedsiębiorstw”], *Management Science*, 63 (9), s. 2982–2999.

³⁶ Obecnie składa się ona z 26 krajowych Kart różnorodności reprezentujących sieć około 12 000 organizacji zatrudniających ponad 16 mln pracowników.

Komisja promować będzie wykorzystanie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)³⁷ w celu poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej najbardziej marginalizowanych osób LGBTIQ oraz opracuje inicjatywy skupiające się na konkretnych podgrupach, jak geje, lesbijki, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne. Komisja gromadzić będzie dowody dotyczące przeszkód w osiągnięciu pełnej równości nie tylko w kontekście zatrudnienia, ale także w innych obszarach, takich jak ochrona socjalna. Prace te posłużą do opracowania wytycznych dla państw członkowskich i przedsiębiorców na temat zwiększenia udziału osób transpłciowych i interseksualnych w rynku pracy. Komisja wspierać będzie wymianę najlepszych praktyk między państwami członkowskimi oraz z pomocą FRA zapewnić będzie wiarygodne i porównywalne dane w tej dziedzinie. W dalszym ciągu wspierać będzie też środki w ramach strategii na rzecz równouprawnienia płci³⁸ mające na celu poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej kobiet, w tym środki istotne z punktu widzenia kobiet LBTIQ³⁹.

Przedsiębiorstwa społeczne oraz gospodarka społeczna w ujęciu ogólnym mogą odgrywać czołową rolę w walce z dyskryminacją osób LGBTIQ. Mogą one tworzyć specjalne programy, szkolenia i systemy mające na celu poprawę inkluzywności wobec osób LGBTIQ. W 2021 r. Komisja opublikuje europejski plan działania na rzecz gospodarki społecznej, który będzie sprzyjał rozwojowi takich przedsiębiorstw i organizacji oraz zapewnieniu skutecznego włączenia społecznego poszczególnych grup zmarginalizowanych, w tym osób LGBTIQ.

Komisja będzie też dawać dobry przykład jako pracodawca. W ramach nowej strategii zasobów ludzkich w dalszym ciągu dążyć będzie do stworzenia w pełni inkluzywnego środowiska pracy, zapewniając w szczególności bardziej ukierunkowane wsparcie i doradztwo dla pracowników LGBTIQ oraz znaczną poprawę, jeżeli chodzi o stosowanie języka neutralnego płciowo we wszystkich komunikatach. Komisja zachęca pozostałe instytucje Unii do podejmowania działań na rzecz promowania różnorodności i inkluzywności w swoich miejscach pracy.

1.3 Zwalczanie nierówności w zakresie edukacji, zdrowia, kultury i sportu

Komisja wspierać będzie wymianę między państwami członkowskimi i ekspertami najlepszych praktyk dotyczących zapewnienia bezpiecznej i inkluzywnej edukacji wszystkim dzieciom, młodzieży i dorosłym. Na przykład nowa grupa ekspertów⁴⁰, która opracowywać będzie projekty strategii na rzecz tworzenia sprzyjającego środowiska edukacyjnego dla grup zagrożonych słabymi wynikami w nauce oraz na rzecz wspierania dobrostanu w szkole, zajmie się również problemami stereotypów płci w edukacji, nękania oraz molestowania seksualnego. Ponadto w planowanej kompleksowej strategii dotyczącej praw dziecka Komisja zapewni niedyskryminacyjny dostęp do praw, ochrony i usług także dzieciom LGBTIQ. Promowanie bardziej inkluzywnej edukacji leży w interesie wszystkich

³⁷ W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus równość szans i niedyskryminacja muszą być promowane przez cały okres przygotowywania, wdrażania, monitorowania i oceny programów. Państwa członkowskie mają wspierać również konkretne ukierunkowane działania mające na celu promowanie tych zasad.

³⁸ Komisja Europejska, [Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025](#) z dnia 5 marca 2020 r., COM(2020) 152 final.

³⁹ Działania dotyczące problemu luki płacowej między kobietami a mężczyznami mogą mieć szczególnie znaczenie dla gospodarstw domowych LBTIQ.

⁴⁰ Powołanie tej grupy ekspertów jest inicjatywą przedstawioną w komunikacie w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r. (COM(2020) 625 final).

uczniów i obywateli oraz przyczynia się do zwalczania stereotypów i budowania bardziej sprawiedliwego społeczeństwa dla wszystkich.

Często brakuje badań nad doświadczeniami interseksjonalnymi osób LGBTIQ, takich jak osoby starsze lub osoby z niepełnosprawnością. W ramach programu „Horyzont Europa” wspierane będą badania z zakresu płci społeczno-kulturowej oraz badania interseksjonalne istotne z punktu widzenia osób LGBTIQ, w tym również badania w dziedzinie zdrowia. Komisja upowszechniać będzie wyniki tych badań, w tym zalecenia i wytyczne polityczne, oraz zorganizuje ogólnounijną konferencję za pośrednictwem platformy polityki zdrowotnej UE. Zaproponuje również, aby Grupa Sterująca ds. Promocji Zdrowia, Profilaktyki Chorób i Zarządzania Chorobami Niezakaźnymi rozważyła sprawdzone w tej dziedzinie dobre praktyki związane ze zdrowiem, które mogłyby zostać wdrożone przez państwa członkowskie.

Zachęcać będzie państwa członkowskie do organizowania szkoleń dla pracowników służby zdrowia, aby podnosić świadomość na temat potrzeb zdrowotnych mężczyzn biseksualnych i gejów, kobiet biseksualnych i lesbijek, osób interseksualnych oraz osób transpłciowych, a także zapobiegać ich dyskryminacji i stygmatyzacji w dostępie do świadczeń zdrowotnych. Materiały szkoleniowe w ramach projektu HEALTH4LGBTI⁴¹ będą następnie rozpowszechniane i oferowane państwom członkowskim. Komisja będzie zachęcała państwa członkowskie do wymiany najlepszych praktyk dotyczących problemów zdrowia psychicznego, z którymi boryka się wiele osób LGBTIQ.

Uprzedzenia ze względu na płeć i inne stereotypy są jedną z głównych przyczyn negatywnych lub wrogich postaw wobec osób LGBTIQ w wielu społecznościach. W szczególności mogą one prowadzić do wykluczenia i stygmatyzacji każdego, kto nie wpasowuje się w ustalone normy/wyobrażenia dotyczące kobiet i mężczyzn, jak np. osoby niebinarne i *queer*. Sektory mediów, kultury i sportu są potężnymi narzędziami, które kształtują przekonania i kwestionują uprzedzenia ze względu na płeć i inne stereotypy.

Komisja będzie wspierała projekty, które wykorzystują ekspresję kulturową do zwalczania dyskryminacji, budowania zaufania i akceptacji oraz promowania pełnego włączenia osób LGBTIQ. Komisja w większym stopniu włączać będzie kwestię równości osób LGBTIQ do wszystkich istotnych inicjatyw w zakresie zatrudnienia, edukacji i zdrowia (w szczególności dotyczących zdrowia psychicznego i profilaktyki HIV/AIDS) oraz programów finansowania unijnego (np. Programu UE dla zdrowia i Erasmus+). Przyszły europejski plan walki z rakiem również uwzględniac będzie sytuację grup szczególnie wrażliwych, w tym osób LGBTIQ. Projekty zwalczające nierówności i dyskryminację interseksjonalną doświadczane przez osoby LGBTIQ, uprzedzenia ze względu na płeć i inne stereotypy mogą być finansowane z programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości”⁴².

W ramach programu Erasmus+ finansowane są projekty, które pomagają wspierać i umacniać pozycję młodych ludzi, którzy doświadczają dyskryminacji ze względu na płeć lub orientację seksualną bądź napotykają inne przeszkody społeczne. Podobnie Europejski Korpus Solidarności może promować działania solidarnościowe ukierunkowane na walkę z rasizmem i dyskryminacją, a także zwiększać zakres uczestnictwa. W nowym okresie programowania szczególnie nacisk w ramach programów Erasmus+ i „Europejski Korpus Solidarności” zostanie położony na włączenie, równość i różnorodność. Zastosowane

⁴¹ https://ec.europa.eu/health/social_determinants/projects/ep_funded_projects_en#fragment2

⁴² Również inne unijne programy, takie jak program pomocy dla społeczności Turków cypryjskich, aktywnie wspierają projekty przeciwdziałające dyskryminacji i wykorzystywania osób LGBTIQ.

zostanie wielowymiarowe podejście, aby zwiększyć inkluzywność programu i usprawnić dotarcie do osób o mniejszych szansach, w tym przez wprowadzenie bardziej elastycznych i dostępnych formatów, środków wsparcia, które mają pomóc w przygotowaniu uczestników i towarzyszeniu im, oraz środków finansowych służących zniesieniu barier utrudniających grupom niedostatecznie reprezentowanym udział w programach.

1.4 Poszanowanie praw osób LGBTIQ ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej

We wspólnym europejskim systemie azylowym uwzględnia się specyficzną sytuację i potrzeby osób szczególnie wrażliwych (w tym osób LGBTIQ) ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej⁴³. Komisja przedstawiła wnioski w sprawie reformy wspólnego europejskiego systemu azylowego, która zwiększa jego odporność i skuteczność przy jednoczesnym poszanowaniu potrzeb takich osób w zakresie ochrony⁴⁴.

Komisja będzie wspierała wymianę dobrych praktyk między państwami członkowskimi dotyczących potrzeb osób LGBTIQ ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, koncentrując się na następujących kwestiach:

- sposobie zagwarantowania bezpiecznych i odpowiednich warunków przyjmowania, w tym zakwaterowania, osób LGBTIQ ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej;
- normach w zakresie ochrony, które mają zastosowanie do zatrzymań (w stosownych przypadkach); oraz
- sposobach zapobiegania sytuacjom, w których dyskryminacja lub stereotypy dotyczące osób LGBTIQ mogłyby mieć wpływ na rozpatrywanie ich wniosków.

Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu usprawni szkolenia dla funkcjonariuszy ochrony i tłumaczy ustnych, aby zapewnić, by rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej składanych przez osoby LGBTIQ odbywało się w sposób wolny od stereotypów i zgodny z prawem międzynarodowym oraz unijnym i innymi odpowiednimi instrumentami⁴⁵.

⁴³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. L 337 z 20.12.2011, s. 9); dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. L 180 z 29.6.2013, s. 60); dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.U. L 180 z 29.6.2013, s. 96).

⁴⁴ [Komunikat Komisji dotyczący nowego paktu o migracji i azylu, COM\(2020\) 609 final](#).

⁴⁵ „W wielu częściach świata osoby doświadczają poważnych naruszeń praw człowieka i innych form prześladowania ze względu na swoją rzeczywistą lub postrzeganą orientację seksualną lub tożsamość płciową. Podczas gdy prześladowania osób [LGBTI] i osób postrzeganych jako osoby LGBTI nie są zjawiskiem nowym, w wielu krajach udzielających azylu wzrosła świadomość, że osoby uciekające przed prześladowaniami ze względu na swoją orientację seksualną lub tożsamość płciową mogą kwalifikować się jako uchodźcy na mocy art. 1 ust. A pkt 2 [konwencji z 1951 r.] lub protokołu do konwencji z 1967 r. [...] Niemniej jednak stosowanie definicji uchodźcy pozostaje niespójne w tym obszarze.” (UNHCR, Wytyczne w sprawie ochrony międzynarodowej nr 9: Wnioski o przyznanie statusu uchodźcy ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową w kontekście art. 1 ust. A pkt 2 konwencji z 1951 r. lub

W rozmowach z państwami członkowskimi na temat priorytetów dotyczących finansowania w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji Komisja podkreślać będzie potrzebę budowania zdolności w zakresie poszanowania praw osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej i innych migrantów.

Komisja Europejska zapewni synergię między wdrożeniem strategii na rzecz równości osób LGBTIQ a realizacją planu działania na rzecz integracji i włączenia społecznego. Jednym z podstawowych zasad nowego planu działania będzie „włączenie dla wszystkich”. Plan uwzględni będzie wyzwania wynikające z interseksyjności między statusem migranta a innymi czynnikami dyskryminacji, takimi jak orientacja seksualna i płeć.

Kluczowe działania podejmowane przez Komisję Europejską:

- ✓ do 2022 r. zaproponuje prawodawstwo w oparciu o opublikowane wkrótce sprawozdanie na temat wdrażania dyrektywy w sprawie równości zatrudnienia, w szczególności przepisy wzmacniające rolę organów ds. równości;
- ✓ zapewnić będzie odpowiednią ochronę szczególnie wrażliwych osób ubiegających się o azyl (w tym osób LGBTIQ) w kontekście wspólnego europejskiego systemu azylowego i jego reformy;
- ✓ zapewnić będzie wsparcie na rzecz równości osób LGBTIQ w działaniach prowadzonych w ramach Funduszu Azylu i Migracji;
- ✓ wspierać będzie badania medyczne istotne dla osób LGBTIQ, w tym dla społeczności transpłciowych i interseksualnych, za pośrednictwem programu „Horyzont Europa”.

Komisja Europejska wesprze państwa członkowskie w działaniach mających na celu:

- ✓ zapewnienie ochrony prawnej przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną, tożsamość/ekspresję płciową i cechy płciowe w różnych obszarach;
- ✓ poprawę bezpiecznej i inkluzywnej edukacji dla dzieci i młodzieży LGBTIQ;
- ✓ zaspokojenie szczególnych potrzeb osób LGBTIQ ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpiecznych warunków przyjmowania, zatrzymania i zakwaterowania;
- ✓ poprawę jakości szkoleń dla funkcjonariuszy ochrony i tłumaczy ustnych zajmujących się wnioskami o udzielenie azylu składanymi przez osoby LGBTIQ.

2. ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA OSÓB LGBTIQ

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie **38 %** osób LGBTIQ doświadczyło **napastowania z nienawiści** z powodu bycia LGBTIQ.

W ciągu ostatnich 5 lat **22 %** osób interseksualnych doświadczyło **ataku fizycznego lub ataku na tle seksualnym** z powodu bycia osobą interseksualną.

W ostatnich 5 latach **jedynie 21 %** osób LGBTIQ, które padły ofiarą **przemocy fizycznej lub seksualnej z nienawiści**, **zgłosiło sprawę** jakiegokolwiek organizacji, w tym policji lub organom ds. równości.

Każdy ma prawo do bezpieczeństwa – w domu, w przestrzeni publicznej, czy w internecie. Osoby LGBTIQ w sposób nieproporcjonalny doświadczają przestępstw z nienawiści, mowy nienawiści i przemocy⁴⁶. W celu zwalczania nawoływania do nienawiści w internecie w 2016 r. Komisja Europejska uzgodniła z firmami informatycznymi dobrowolny kodeks postępowania⁴⁷. Z ocen dotyczących wdrażania kodeksu wynika, że orientacja seksualna jest najczęściej zgłaszaną przyczyną mowy nienawiści (33,1 %) ⁴⁸. Kryzys związany z COVID-19 doprowadził do jeszcze większego wzrostu poziomu nienawiści, przemocy i dyskryminacji wobec osób LGBTIQ oraz polaryzacji całego społeczeństwa⁴⁹.

Jednocześnie poważnym problemem pozostaje niedostateczne zgłaszanie policji lub innym organizacjom przestępstw z nienawiści, co wynika z braku zaufania do organów ścigania, z obawy przed obwinieniem ofiary lub reakcjami wynikającymi z fobii przed LGBTIQ⁵⁰, a także z wcześniejszych negatywnych doświadczeń w kontaktach z policją lub przewidywania, że nie podejmie ona żadnych działań.

Osoby dochodzące praw spotykają się z groźbami, a pokojowe marsze – z nienawiścią. Zbyt często osoby LGBTIQ są wykorzystywane jako kozły ofiarne w dyskursie politycznym, również podczas kampanii wyborczych. Celem uchwał w sprawie „strefy wolnej od LGBT” jest odmowa podstawowych praw i wolności przysługujących społeczności LGBTIQ. Określenie LGBTIQ mianem „ideologii” oraz kampanie przeciwko tzw. „ideologii gender” stają się coraz powszechniejsze zarówno w internecie, jak i komunikacji bezpośredniej⁵¹. Strefy wolne od LGBTIQ to strefy pozbawione człowieczeństwa i nie ma dla nich miejsca w naszej Unii.

⁴⁶ FRA, drugie badanie dotyczące osób LGBTIQ. Zob. przypis 6.

⁴⁷ [Kodeks postępowania w zakresie zwalczania nielegalnego nawoływania do nienawiści w internecie z dnia 30 czerwca 2016 r.](#)

⁴⁸ Komisja Europejska, *Zwalczanie nielegalnego nawoływania do nienawiści w internecie: piąta ocena kodeksu postępowania*, 22 czerwca 2020 r.

⁴⁹ Od kilku lat narasta retoryka nienawiści w dyskursie publicznym, co przekłada się na prawdziwą nienawiść na ulicach, także wobec osób LGBTIQ. Dla przykładu ILGA-Europe otrzymała zgłoszenia z co najmniej czterech państw członkowskich UE, w których przywódcy religijni obwiniali społeczności osób LGBTIQ za pandemię. (ILGA-Europe, COVID-19 impacts on LGBTIQ communities in Europe and Central Asia: A rapid assessment report [Wpływ COVID-19 na społeczności osób LGBTIQ w Europie i Azji Centralnej: sprawozdanie z szybkiej oceny], czerwiec 2020 r.).

⁵⁰ FRA, drugie badanie dotyczące osób LGBTIQ, s. 49. Zob. przypis 6.

⁵¹ Zob. np. FRA, Fundamental rights report 2019 [Sprawozdanie dotyczące praw podstawowych] (29 maja 2019 r.) i ILGA-Europe, Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people 2019 [Roczny przegląd sytuacji w zakresie praw człowieka lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych w 2019 r.] (luty 2019 r.).

2.1 Wzmocnienie ochrony prawnej osób LGBTIQ przed przestępstwami z nienawiści, nawoływaniem do nienawiści i przemocą

Ochrona prawna przed przestępstwami z nienawiści i nawoływaniem do nienawiści wobec osób LGBTIQ różni się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich⁵². Komisja – za pośrednictwem Unijnej Grupy Wysokiego Szczebla ds. Zwalczenia Rasizmu, Ksenofobii i Innych Form Nietolerancji – zorganizuje ukierunkowane dyskusje z organami krajowymi i społeczeństwem obywatelskim w celu wymiany najlepszych praktyk w zakresie wdrażania przepisów krajowych w tych obszarach.

Chociaż UE przyjęła przepisy, w których kryminalizuje przestępstwa z nienawiści i nawoływanie do nienawiści wynikające z rasizmu i ksenofobii⁵³, na szczeblu UE nie istnieją żadne kary za nawoływanie do nienawiści i przestępstwa z nienawiści wobec osób LGBTIQ. Pierwszym istotnym krokiem w 2021 r. będzie przedstawienie przez Komisję inicjatywy mającej na celu rozszerzenie wykazu „przestępstw UE” zgodnie z art. 83 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) o przestępstwa z nienawiści i nawoływanie do nienawiści, w tym w odniesieniu do osób LGBTIQ.

Zgodnie z zapowiedzią w strategii na rzecz równouprawnienia płci Komisja podejmie również działania w celu zwalczenia przemocy ze względu na płeć. Oczekuje się, że w ramach programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości” finansowane będą projekty, których celem będzie zapobieganie przestępstwom z nienawiści, nawoływaniu do nienawiści i przemocy wobec osób LGBTIQ oraz zwalczanie tych zachowań, natomiast program „Sprawiedliwość” posłuży do zapewnienia możliwości finansowania w celu promowania praw ofiar przestępstw, w tym osób LGBTIQ.

2.2 Wzmocnienie środków na rzecz zwalczania nawoływania do nienawiści wobec osób LGBTIQ w internecie i dezinformacji

Przed końcem 2020 r. Komisja przedstawi wniosek w sprawie aktu prawnego o usługach cyfrowych. Mimo że wniosek nie będzie zawierał definicji nielegalnego nawoływania do nienawiści, jego celem będzie skuteczniejsze przeciwdziałanie wszystkim rodzajom nielegalnych treści umieszczanym na różnego rodzaju platformach, przy jednoczesnym zapewnieniu poszanowania praw podstawowych, w tym wolności wypowiedzi. Komisja rozszerzy również swoje zaangażowanie oraz współpracę z firmami i platformami informatycznymi, również w kontekście wdrażania kodeksu postępowania.

Komisja zapewni prawidłową transpozycję i rygorystyczne stosowanie zmienionej dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych, w której wzmocniono ochronę przed treściami nawołującymi do nienawiści lub przemocy i w której wprowadzono zakaz wykorzystywania handlowych przekazów audiowizualnych zawierających jakiegokolwiek treści dyskryminujące, w tym ze względu na płeć i orientację seksualną, lub promujących taką dyskryminację. W 2020 r. Komisja przyjmie europejski plan działania na rzecz

⁵² Aktualnie siedem państw członkowskich nie uwzględnia wyraźnie orientacji seksualnej w prawodawstwie dotyczącym nawoływania do nienawiści lub przestępstw z nienawiści jako czynnika obciążającego, 15 nie uwzględnia tożsamości płciowej, a 25 – cech płciowych.

⁵³ Decyzja ramowa Rady 2008/913/WSiSW z dnia 28 listopada 2008 r. w sprawie zwalczania pewnych form i przejawów rasizmu i ksenofobii za pomocą środków prawnokarnych nie obejmuje wyraźnie swoim zakresem stosowania przestępstw z nienawiści i nawoływania do nienawiści skierowanych przeciwko osobom LGBTIQ, ani nie uwzględnia orientacji seksualnej czy tożsamości płciowej wśród cech stanowiących motywację przestępstw z nienawiści i nawoływania do nienawiści (Dz.U. L 328 z 6.12.2008, s. 55).

demokracji podejmujący najważniejsze wyzwania, do których należą walka z dezinformacją, ochrona przed ingerencją zewnętrzną i manipulacją podczas wyborów oraz ochrona wolności i pluralizmu mediów.

2.3 Zgłaszanie przestępstw z nienawiści przeciwko osobom LGBTIQ i wymiana dobrych praktyk

Komisja w dalszym ciągu promować będzie bezpieczne otoczenie, w którym ofiary LGBTIQ mogą zgłaszać przestępstwa, a także lepszą ochronę i wsparcie dla ofiar przemocy ze względu na płeć, przemocy w rodzinie i przestępstw z nienawiści wobec osób LGBTIQ. W ramach Strategii UE w zakresie praw ofiar (2020–2025)⁵⁴ pomoże państwom członkowskim w zagwarantowaniu osobom LGBTIQ dostępu do służb udzielających wsparcia ofiarom, w tym do bezpiecznego zakwaterowania. Z pomocą unijnych możliwości finansowania Komisja będzie też promować zintegrowane i ukierunkowane wsparcie dla ofiar o specjalnych potrzebach, w tym osób LGBTIQ będących ofiarami przestępstw z nienawiści.

Komisja będzie nadal współpracować z państwami członkowskimi, aby zapewnić pełną i prawidłową implementację dyrektywy o prawach ofiar, na podstawie opublikowanego w maju 2020 r. sprawozdania z wdrożenia dyrektywy⁵⁵. Komisja zorganizuje ogólnounijną kampanię informacyjną, aby upowszechnić świadomość na temat praw ofiar oraz wspierać będzie wymianę dobrych praktyk (takich jak tworzenie „tęczowych biur” w miejscowych komisariatach policji⁵⁶).

Przez ściślejszą współpracę z Agencją Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania (CEPOL) oraz z Radą Europy, państwami członkowskimi i społeczeństwem obywatelskim w ramach nowej grupy roboczej ds. szkolenia w zakresie przestępstw z nienawiści i budowania zdolności w zakresie ścigania przestępstw Komisja będzie wspierała szkolenia, aby pomóc pracownikom organów ścigania w identyfikowaniu i rejestrowaniu uprzedzeń wobec osób LGBTIQ wynikających z fobii oraz zwiększeniu odsetka zgłaszanych przestępstw.

2.4 Ochrona i promowanie zdrowia fizycznego i psychicznego osób LGBTIQ

Szkodliwe praktyki, takie jak przeprowadzanie innych niż konieczne zabiegów chirurgicznych i medycznych u interseksualnych niemowląt i osób młodocianych bez ich własnej, w pełni świadomej zgody (okaleczanie narządów płciowych osób interseksualnych)⁵⁷, przymusowa medykalizacja osób transpłciowych oraz praktyki konwersyjne skierowane do osób LGBTIQ⁵⁸ mogą mieć poważne skutki dla zdrowia

⁵⁴ Komisja Europejska, [Strategia UE w zakresie praw ofiar \(2020–2025\)](#), 24 czerwca 2020 r., COM(2020) 258 final.

⁵⁵ Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW, COM(2020) 188 final, 11 maja 2020 r.

⁵⁶ Tworzenie „tęczowych biur” zaproponowano w ramach wdrażania strategii w zakresie praw ofiar (COM(2020) 258 final).

⁵⁷ 62 % osób interseksualnych, które przeszły operację, stwierdziło, że ani one, ani ich rodzice nie wyrazili w pełni świadomej zgody przed pierwszym zabiegiem medycznym lub interwencją mającą na celu zmianę ich cech płciowych (*FRA, drugie badanie dotyczące osób LGBTI, s. 54*).

⁵⁸ Praktyki konwersji „stanowią bardzo szkodliwe interwencje, które opierają się na medycznie fałszywym przekonaniu, że osoby LGBT i inne osoby odmienne płciowo są chore, prowadzą do dotkliwego bólu i cierpienia, a także długotrwałej szkody psychicznej i fizycznej”; (niezależny ekspert ONZ ds. ochrony

fizycznego i psychicznego. Komisja będzie promować wymianę dobrych praktyk między państwami członkowskimi w zakresie eliminowania tych szkodliwych działań. Przymusowa aborcja i przymusowa sterylizacja oraz inne szkodliwe praktyki stosowane wobec kobiet i dziewcząt stanowią formy przemocy ze względu na płeć i poważne naruszenie praw kobiet i praw dziecka. W zaleceniu dotyczącym szkodliwych praktyk stosowanych przeciwko kobietom i dziewczętom ogłoszonym w strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 Komisja uwzględni również perspektywę intersekcjonalną.

Kluczowe działania podejmowane przez Komisję Europejską:

- ✓ w 2021 r. przedstawi inicjatywę mającą na celu rozszerzenie wykazu „przestępstw unijnych” (art. 83 TFUE) o przestępstwa z nienawiści i nawoływanie do nienawiści, w tym w odniesieniu do osób LGBTIQ;
- ✓ zapewni możliwości finansowania inicjatyw mających na celu zwalczanie przestępstw z nienawiści, nawoływania do nienawiści, przemocy i szkodliwych praktyk skierowanych przeciwko osobom LGBTIQ (program „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości”) oraz wspierać będzie prawa ofiar przestępstw, w tym osób LGBTIQ (program „Sprawiedliwość”);
- ✓ przedstawi zalecenie dotyczące szkodliwych praktyk stosowanych przeciwko kobietom i dziewczętom.

Komisja Europejska wesprze państwa członkowskie w działaniach mających na celu:

- ✓ wymianę najlepszych praktyk w zakresie ochrony przed nawoływaniem do nienawiści i przestępstwami z nienawiści przeciwko osobom LGBTIQ;
- ✓ promowanie bezpiecznego i dającego wsparcie środowiska dla osób LGBTIQ będących ofiarami przestępstw;
- ✓ podniesienie jakości szkoleń i poprawę budowania zdolności organów ścigania w celu lepszego identyfikowania i rejestrowania przypadków uprzedzeń wobec osób LGBTIQ wynikających z fobii oraz zwiększenie liczby zgłaszanych przestępstw.

3. BUDOWANIE SPOŁECZEŃSTW INKLUZYWNYCH WOBEC LGBTIQ

53 % osób LGBTIQ **rzadko lub prawie nigdy nie mówi otwarcie** o byciu LGBTIQ.

21 państw członkowskich uznaje **związki** tworzone przez pary tej samej płci, podczas gdy **15 państw członkowskich** zapewnia parom tej samej płci możliwość **adopcji**.

Prawne uzgodnienie płci oparte na samostanowieniu stosuje się w **4** państwach członkowskich.

Karta praw podstawowych gwarantuje prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz zapewnia dzieciom prawo do ochrony i opieki, jaka jest konieczna dla ich dobra. W UE istnieje szereg różnych modeli rodziny, w tym tęczowe rodziny, do których

przed przemocą i dyskryminacją ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, [Report on conversion therapy](#) [Sprawozdanie dotyczące terapii konwersyjnej], 1 maja 2020 r.

należy co najmniej jedna osoba LGBTIQ. Ze względu na różnice w prawie rodzinnym w poszczególnych państwach członkowskich więzi rodzinne mogą nie być uznawane, gdy tęczowe rodziny przekraczają granice wewnętrzne UE. Sytuację tę pogorszyły ograniczenia w przemieszczaniu się związane z COVID-19. Trudności niektórych tęczowych rodzin w zakresie prawnego uznania ich dokumentów i związków przysporzyły dodatkowych problemów podczas pandemii, gdy państwa zamknęły swoje granice. W niektórych przypadkach prowadzi to do zatrzymywania ludzi na granicach i uniemożliwienia im dołączenia do swoich rodzin w czasie obowiązywania ograniczeń w przemieszczaniu się⁵⁹.

Osoby transseksualne, niebinarne i interseksualne często nie są uznawane w świetle prawa lub w praktyce, co powoduje trudności prawne w ich życiu zarówno prywatnym, jak i rodzinnym, w tym również w sytuacjach transgranicznych.

3.1 Zapewnienie praw osób LGBTIQ w sytuacjach transgranicznych

W prawie Unii dotyczącym swobodnego przemieszczania się, w szczególności w dyrektywie w sprawie swobodnego przemieszczania się⁶⁰, uznaje się prawo wszystkich obywateli Unii i członków ich rodzin, w tym zarejestrowanych partnerów i tęczowych rodzin, do swobodnego przemieszczania się i pobytu w UE⁶¹.

Komisja będzie nadal zapewniała właściwe stosowanie przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się, również w celu zaradzenia konkretnym trudnościom uniemożliwiającym osobom LGBTIQ i ich rodzinom korzystanie z przysługujących im praw. W ramach tych działań prowadzi specjalne dialogi z państwami członkowskimi dotyczące wykonania wyroku w sprawie Coman, w którym TSUE wyjaśnił, że termin „współmałżonek” stosowany w dyrektywie w sprawie swobodnego przemieszczania się ma zastosowanie również do partnerów tej samej płci⁶². W razie konieczności Komisja podejmie czynności prawne.

W celu zwiększenia pewności prawa obywateli Unii korzystających z przysługującego im prawa do swobodnego przemieszczania się oraz w celu zapewnienia bardziej skutecznego i jednolitego stosowania przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się w całej UE, Komisja w 2022 r. dokona przeglądu wytycznych dotyczących swobodnego przemieszczania się z 2009 r. Zmienione wytyczne będą odzwierciedlały różnorodność rodzin, a tym samym przyczynią się do ułatwienia korzystania z prawa do swobodnego przemieszczania się przez wszystkie rodziny, w tym rodziny tęczowe⁶³. Komisja będzie też nadal gromadziła dowody wskazujące na problemy, jakich w praktyce doświadczają osoby LGBTIQ i ich rodziny w sytuacjach transgranicznych.

⁵⁹ ILGA-Europe, COVID-19 impact [Wpływ COVID-19].

⁶⁰ Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. L 158 z 30.4.2004, s. 77).

⁶¹ Z zastrzeżeniem postanowień Traktatów i środków przyjętych w celu ich wykonania.

⁶² Wyrok TSUE z dnia 5 czerwca 2018 r., Coman, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385. W wyroku tym Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że pojęcie „współmałżonka” (stosowane w dyrektywie w sprawie swobodnego przemieszczania się) ma zastosowanie również do osoby tej samej płci co obywatel UE, z którym osoba ta zawarła małżeństwo.

⁶³ Więcej szczegółowych informacji zostanie przedstawionych w sprawozdaniu na temat obywatelstwa, które zostanie wkrótce opublikowane.

Prawo rodzinne materialne wchodzi w zakres kompetencji państw członkowskich. Przepisy UE dotyczące prawa rodzinnego mają zastosowanie w sprawach transgranicznych lub w sprawach o skutkach transgranicznych i obejmują osoby LGBTIQ. Obejmuje to przepisy ułatwiające państwom członkowskim wzajemne uznawanie orzeczeń w sprawie rozvodu, praw i obowiązków rodzicielskich (w tym praw do pieczy nad dzieckiem i praw do odwiedzin), świadczeń alimentacyjnych (w przypadku par i dzieci), majątku będącego własnością w ramach małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego oraz spraw spadkowych (w przypadku par i dzieci).

Komisja zapewni rygorystyczne stosowanie przepisów transgranicznego prawa rodzinnego w stosunku do tęczy rodzin przez zwrócenie większej uwagi na tę grupę podczas monitorowania wdrażania tych przepisów.

3.2 Poprawa ochrony prawnej tęczy rodzin w sytuacjach transgranicznych

Krajowe prawodawstwo ponad połowy państw członkowskich obejmuje przepisy dotyczące tęczy rodziców. Pomimo obowiązującego prawa Unii, którego wykładnię określił Trybunał Sprawiedliwości, niekiedy występuje jednak ryzyko zerwania związku dziecka z rodzicem lub rodzicami LGBTIQ, gdy rodziny takie podróżują lub przenoszą się do innych państw członkowskich, co może mieć wpływ na prawa tych dzieci⁶⁴. Małżonkowie i zarejestrowani partnerzy mogą również doświadczać trudności w podróżowaniu i przeprowadzaniu się do innego państwa członkowskiego.

Komisja będzie dążyła do wzajemnego uznawania więzi rodzinnych w UE. Jeżeli jest się rodzicem w jednym kraju, jest się rodzicem w każdym kraju. W 2022 r. Komisja zaproponuje horyzontalną inicjatywę ustawodawczą mającą na celu wspieranie wzajemnego uznawania rodzicielstwa między państwami członkowskimi, np. uznanie w jednym państwie członkowskim rodzicielstwa przypisanego zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim.

Ponadto Komisja będzie nadal wspierała wysiłki państw członkowskich na rzecz utrzymania poszanowania praw tęczy rodzin zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (w szczególności prawa do życia prywatnego i rodzinnego oraz praw dziecka), które mają zastosowanie podczas wdrażania prawa Unii. Komisja rozważy też możliwe środki wspierania wzajemnego uznawania statusu prawnego współmałżonków i zarejestrowanych partnerów tej samej płci w sytuacjach transgranicznych.

3.3 Skuteczniejsze uznawanie tożsamości transpłciowych i niebinarnych oraz osób interseksualnych

Wymagania dotyczące osób, które chcą zmienić swoją płć prawną, różnią się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich. W ostatnich latach coraz większa liczba państw członkowskich znacząco zmieniała swoje przepisy dotyczące uznawania płci, skłaniając się ku modelowi samostanowienia. Inne zachowują szereg wymogów koniecznych do uznania płci osób transpłciowych i niebinarnych. Wymogi te mogą nie być

⁶⁴ Brak wzajemnego uznawania związków dzieci z rodzicami (filiacji) może prowadzić do odmowy przyznania dzieciom obywatelstwa, nazwiska lub prawa do spadku. Ponadto nieuznani rodzice mogą nie być w stanie występować w roli przedstawicieli ustawowych dzieci, podróżować z nimi w charakterze jedyne go opiekuna, zapisywać ich do szkół, zapewniać ubezpieczenie zdrowotne, otwierać rachunków bankowych lub wyrażać zgody na leczenie.

proporcjonalne i mogą naruszać normy w zakresie praw człowieka, co stwierdził Europejski Trybunał Praw Człowieka w przypadku zabiegów chirurgicznych⁶⁵ i sterylizacyjnych⁶⁶.

Komisja będzie wspierała wymianę najlepszych praktyk między państwami członkowskimi w zakresie wprowadzania dostępnego prawodawstwa i procedur dotyczących uznawania płci w oparciu o zasadę samostanowienia i bez ograniczeń wiekowych.

Komisja zainicjuje międzysektorowy dialog z różnymi zainteresowanymi stronami, w tym z państwami członkowskimi, przedsiębiorstwami i pracownikami służby zdrowia, w celu zwiększenia świadomości na temat tożsamości transpłciowej i niebinarnej oraz osób interseksualnych, a także zachęcenia do inkluzywności w ramach wszystkich istotnych działań i procedur, w tym w samej Komisji.

3.4 Wspieranie otoczenia sprzyjającego działalności społeczeństwa obywatelskiego

Komisja zapewni finansowanie na rzecz wspierania sprzyjającego, zrównoważonego środowiska dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego LGBTIQ. Strategia ta odnosi się do właściwych programów finansowania unijnego i ich priorytetów w zakresie finansowania równości osób LGBTIQ. Oprócz finansowania opartego na projektach także dzięki programowi „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości” na lata 2021–2027 zwiększą się możliwości finansowania małych i średnich organizacji oraz udostępnione zostaną dotacje na działalność dla sieci promujących równość osób LGBTIQ. Fundusze UE powinny przyczyniać się do budowania społeczeństwa niedyskryminacyjnego i wspierać wysiłki Komisji na rzecz budowania Unii równości.

Ponadto Komisja będzie prowadziła i wspierała zorganizowany, otwarty dialog oraz konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim w zakresie kształtowania prawa i polityki, w szczególności w celu omówienia wdrażania strategii. Będzie też promowała dialog z państwami członkowskimi, agencjami UE, partnerami społecznymi i sektorem prywatnym, aby pomóc w dalszym świadomym kształtowaniu polityki mającej na celu zwalczanie dyskryminacji osób LGBTIQ. Komisja będzie w dalszym ciągu upowszechniać wiedzę na temat potrzeby równości i niedyskryminacji osób LGBTIQ oraz uczestniczyć w wydarzeniach publicznych, które stanowią cele pośrednie dla społeczności LGBTIQ.

Osoby młode odgrywają kluczową rolę w budowaniu społeczeństw integracyjnych. Wraz z państwami członkowskimi Komisja zebrała ich opinie w ramach dialogu z młodzieżą na szczeblu UE, w wyniku czego określono 11 europejskich celów młodzieżowych⁶⁷, w ramach których wzywa się m.in. do zapewnienia równości wszystkich płci oraz do tworzenia społeczeństw integracyjnych. Te cele młodzieżowe odzwierciedlają poglądy europejskiej młodzieży i przedstawiają wizję Europy, która umożliwi im w pełni zrealizować swój potencjał, jednocześnie pomagając zmniejszyć przeszkody, które uniemożliwiają osobom o mniejszych szansach uczestniczenie w życiu społecznym i gospodarczym.

Kluczowe działania podejmowane przez Komisję Europejską:

- ✓ w 2022 r. dokona przeglądu wytycznych z 2009 r. dotyczących swobodnego przemieszczania się w celu uwzględnienia różnorodności rodzin oraz ułatwienia korzystania z prawa do

⁶⁵ S.V./Włochy, wniosek nr 55216/08, 11 października 2018 r.

⁶⁶ A.P., Garçon i Nicot/Francja, wnioski nr 79885/12, 52471/13 i 52596/13, 6 kwietnia 2017 r.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_en; ujęto je w strategii UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027.

<p>swobodnego przemieszczania się przez wszystkie rodziny, w tym rodziny tężowe;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ zaproponuje horyzontalną inicjatywę ustawodawczą dotyczącą wzajemnego uznawania rodzicielstwa między państwami członkowskimi; ✓ rozważy możliwe środki wspierania wzajemnego uznawania partnerstw tej samej płci między państwami członkowskimi; ✓ udostępni możliwości finansowania, w szczególności w ramach programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości”.
<p>Komisja Europejska wesprze państwa członkowskie w działaniach mających na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ wprowadzenie dostępnego prawodawstwa i procedur dotyczących uznawania płci; ✓ poprawę włączenia osób transpłciowych, niebinarnych i interseksualnych do odpowiedniej dokumentacji, wniosków, badań i procesów; ✓ rygorystyczne stosowanie prawa do swobodnego przemieszczania się i przepisów UE dotyczących prawa rodzinnego.

4. DZIAŁANIA NA RZECZ RÓWNOŚCI OSÓB LGBTIQ NA CAŁYM ŚWIECIE

Prawa osób LGBTIQ są prawami człowieka i osoby LGBTIQ powinny móc zawsze i wszędzie w pełni korzystać ze swoich praw.

Sytuacja osób LGBTIQ w różnych częściach świata pozostaje jednak bardzo niepewna, ich prawa są w poważny sposób naruszane i nadużywane i osoby te nie mają dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Wiele z nich pada ofiarą dyskryminacji, nękania, prześladowania, uwięzienia, a nawet zabójstwa lub kary śmierci⁶⁸ – po prostu za bycie sobą. Komisja i Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) dążą do ochrony tych osób i do umożliwienia im dochodzenia swoich praw. Sytuacja osób LGBTIQ jest również bardzo zróżnicowana w poszczególnych krajach. Aby zmaksymalizować wpływ wsparcia UE, konieczne jest podejście dostosowane do potrzeb, wykorzystujące wszystkie dostępne narzędzia. UE prowadzi dialogi polityczne z krajami partnerskimi w celu przeciwdziałania przepisom, politykom i praktykom, w których dyskryminuje się osoby LGBTIQ, oraz w celu depenalizacji związków osób tej samej płci i tożsamości transpłciowej. UE dawać będzie dobry przykład, okazując solidarność i wzmacniając odporność w zakresie ochrony i propagowania praw osób LGBTIQ na całym świecie. Będzie też przyczyniać się do globalnej odbudowy, która wzmacnia pozycję wszystkich ludzi, aby mogli się realizować w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym, i nie pozostawia nikogo w tyle.

Coraz częściej obrońcy praw człowieka ryzykują życie, działając na rzecz równości osób LGBTIQ. Sytuacje, w których dochodzi do przejawów wrogości lub zagrożenia życia, często zmuszają osoby LGBTIQ do ucieczki z ich kraju pochodzenia. Silne zaangażowanie na rzecz promowania i ochrony praw człowieka leży u podstaw wszystkich działań UE. Ważne jest, aby działania wewnętrzne i zewnętrzne UE w tej dziedzinie były spójne i wzajemnie się uzupełniały. UE będzie umacniać swoją pozycję światowego lidera w zakresie działań na rzecz ochrony powszechności i niepodzielności praw człowieka dla wszystkich, w tym dla osób LGBTIQ.

⁶⁸ Związki osób tej samej płci nadal traktuje się jak przestępstwo w 72 krajach (Rada Praw Człowieka, [Sprawozdanie niezależnego eksperta ds. ochrony przed przemocą i dyskryminacją ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, 11 maja 2018 r.](#)).

Niezależnie od przyczyn złożenia wniosku o udzielenie azylu osoby LGBTIQ ubiegające się o azyl są często narażone na dodatkowe zagrożenia w momencie przybycia do UE i mają potrzeby, które mogą różnić się od potrzeb innych osób ubiegających się o azyl⁶⁹.

4.1 Zwiększanie zaangażowania UE w problematykę LGBTIQ we wszystkich stosunkach zewnętrznych

W swoich stosunkach zewnętrznych UE zwiększy swoje zaangażowanie w problemy dotyczące osób LGBTIQ, zarówno na szczeblu politycznym, jak i technicznym. Podejmie konkretne działania, aby zwalczać przemoc, nienawiść i dyskryminację oraz zapewnić przestrzeganie praw osób LGBTIQ w krajach partnerskich.

W relacjach z krajami kandydującymi i potencjalnymi kandydatami, między innymi w kontekście negocjacji akcesyjnych oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia, Komisja będzie się domagać równości osób LGBTIQ w ramach dialogu politycznego oraz będzie wspierać środki mające na celu zwalczanie przemocy, nienawiści i dyskryminacji wobec osób LGBTIQ, w tym wsparcie na rzecz organizacji społeczeństwa obywatelskiego za pośrednictwem Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA). Będzie również wspierać monitorowanie i gromadzenie danych na temat sytuacji osób LGBTIQ w regionie oraz kontynuować monitorowanie i sprawozdawczość w zakresie sytuacji osób LGBTIQ w ramach rocznego pakietu sprawozdań krajowych dotyczących rozszerzenia.

Komisja będzie dzielić się najlepszymi praktykami w zakresie zwalczania dyskryminacji oraz wspierania praw osób LGBTIQ poza granicami UE, wykorzystując do tego współpracę i kontakty z Radą Europy, Organizacją Narodów Zjednoczonych i innymi właściwymi organami międzynarodowymi.

W planie działania dotyczącym praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024⁷⁰ ponownie wyrażono zaangażowanie UE i wezwano do podjęcia działań na rzecz zwalczania wszelkich form dyskryminacji, ze szczególnym uwzględnieniem form dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie i dyskryminacji interseksyjnej. Potępiono w nim dyskryminujące prawa, polityki i praktyki, w tym kryminalizację związków osób tej samej płci. UE będzie podejmować działania na rzecz równości osób LGBTIQ na forach międzynarodowych, budować międzynarodowe partnerstwa oparte na zasadach równości i niedyskryminacji oraz regularnie angażować się w dialog polityczny i dialog na temat praw człowieka z krajami partnerskimi, zgodnie ze swoimi wytycznymi na rzecz promowania i ochrony praw

⁶⁹ Osoby LGBTIQ ubiegające się o azyl są szczególnie narażone na dyskryminację, wykluczenie, nękanie i przemoc, w tym przemoc seksualną, w ośrodkach przyjmowania i ośrodkach detencyjnych oraz podczas przesłuchań. Mogą być pozbawione odpowiedniej pomocy prawnej lub niezbędnej opieki zdrowotnej, np. trwającej terapii hormonalnej. Zob. na przykład Komisja Praw Człowieka ONZ, Protecting persons with diverse sexual orientations and gender identities: a global report on UNHCR's efforts to protect lesbian, gay, bisexual, transgender, and intersex asylum-seekers and refugees [Ochrona osób o różnych orientacjach seksualnych i tożsamościach płciowych: globalne sprawozdanie dotyczące działań Komisji Praw Człowieka ONZ na rzecz zapewnienia ochrony lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym, transpłciowym i interseksualnym ubiegającym się o azyl i będących uchodźcami], (grudzień 2015 r.).

⁷⁰ Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024, JOIN(2020) 5 final.

człowieka przysługujących osobom LGBTI⁷¹ oraz wytycznymi w sprawie praw człowieka dotyczącymi niedyskryminacji w działaniach zewnętrznych⁷².

Lokalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego będące na pierwszej linii działań na rzecz promowania i ochrony praw osób LGBTIQ otrzymują wsparcie z funduszy UE.

Komisja będzie nadal wspierać krajowe, regionalne i globalne programy na rzecz obrońców praw człowieka osób LGBTIQ i ich organizacji. Udzielane jest na przykład wsparcie na zwiększanie zdolności do:

- tworzenia potężnych ruchów na całym świecie;
- wspierania inicjatyw na rzecz praw człowieka na szczeblu lokalnym, krajowym i regionalnym; oraz
- zawierania regionalnych sojuszy w regionach objętych procesem rozszerzenia i polityki sąsiedztwa, w Afryce, w regionie Azji i Pacyfiku oraz w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach.

UE w dalszym ciągu oferować będzie szybką reakcję w celu ochrony indywidualnych obrońców praw osób LGBTIQ. Komisja będzie nadal dążyć do tego, by pomoc humanitarna uwzględniała potrzeby poszczególnych płci i grup wiekowych (w tym społeczności/osób LGBTIQ) i była zgodna z zasadami humanitarnymi, w tym z zasadą bezstronności (niedyskryminacji). Ponadto unijny plan działania w sprawie równouprawnienia płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet w kontekście stosunków zewnętrznych na lata 2021–2025 (GAP III) zostanie oparty między innymi na zasadzie interseksjonalności i promować będzie równouprawnienie kobiet i mężczyzn w całej ich różnorodności.

Kryzys związany z COVID-19 spotęgował również dyskryminację i przemoc wobec osób LGBTIQ poza granicami Europy. W swojej globalnej reakcji „Drużyny Europy” na COVID-19 z dnia 8 kwietnia 2020 r. UE przyjęła podejście oparte na prawach człowieka, którego celem jest lepsze odbudowywanie i wspieranie bardziej sprawiedliwych, inkluzywnych i zrównoważonych społeczeństw oraz realizacja Agendy 2030, w duchu zasady niepominania nikogo⁷³. UE priorytetowo traktuje środki zdrowotne i społeczno-gospodarcze, np. zapewnianie wszystkim dostępu do usług wsparcia i podstawowych usług społecznych. Będzie też nadal promowała i szanowała prawa człowieka, równość i niedyskryminację, godne warunki pracy i walkę z przemocą, a także podstawowe wartości w tym kontekście.

Kluczowe działania podejmowane przez Komisję Europejską:

- ✓ realizować będzie działania wspierające prawa osób LGBTIQ zgodnie z planem działania dotyczącym praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024 oraz wytycznymi UE na rzecz promowania i ochrony wszystkich praw człowieka przysługujących osobom LGBTI;
- ✓ zapewniać będzie wsparcie na rzecz równości osób LGBTIQ w działaniach prowadzonych

⁷¹ Rada Unii Europejskiej, Wytyczne na rzecz promowania i ochrony wszystkich praw człowieka przysługujących lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym, transpłciowym i interseksualnym (LGBTI) (24 czerwca 2013 r.).

⁷² Rada Unii Europejskiej, Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące niedyskryminacji w działaniach zewnętrznych (6337/19, 18 marca 2019 r.).

⁷³ Komisja Europejska, Komunikat w sprawie światowej reakcji UE na COVID-19, 8 kwietnia 2020 r., JOIN(2020) 11 final: https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/joint-comm-2020-eu-global-response_en.pdf

w ramach Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej (ISWMR) oraz Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA).

5. REALIZACJA STRATEGII: PEŁNE WYKORZYSTANIE INICJATYW UE

Aby osiągnąć cele określone w strategii, Komisja połączy ukierunkowane działania wymienione powyżej ze skutecznym włączaniem kwestii równości do głównego nurtu polityki. Komisja dopilnuje, aby walka z dyskryminacją osób LGBTIQ i promowanie równości były włączane do wszystkich obszarów polityki, prawodawstwa i programów finansowania UE, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Ułatwi to pierwszy w historii europejski komisarz do spraw równości i specjalna grupa zadaniowa ds. równości.

Strategia będzie wdrażana przy zastosowaniu intersekcjonalności jako zasady przekrojowej: orientacja seksualna, tożsamość/ekspresja płciowa lub cechy płciowe będą brane pod uwagę wraz z innymi cechami osobowymi lub cechami tożsamości, takimi jak płeć, pochodzenie rasowe/etniczne, religia/poglądy, niepełnosprawność i wiek. Celem tej zasady jest wyjaśnienie roli, jaką przecinanie się tych kategorii odgrywa w jednostkowych doświadczeniach dyskryminacji i podatności na zagrożenia. Kobiety LGBTIQ mogą doświadczać dyskryminacji zarówno jako kobiety, jak i osoby LGBTIQ. Z powodu braku dostępności niepełnosprawne osoby LGBTIQ mogą napotykać dodatkowe trudności w uzyskaniu wsparcia i informacji oraz pełnym uczestnictwie w życiu społeczności LGBTIQ i całego społeczeństwa, co pogłębia ich wykluczenie⁷⁴. Niepełnosprawne osoby LGBTIQ potrzebują dostępu do informacji na temat wsparcia i praw, które przekazywane są w przystępnej formie i w formatach alternatywnych, a także dostępu do przestrzeni, miejsc i sieci wsparcia LGBTIQ.

Strategia odnosi się również do nierówności, które stały się bardziej widoczne w obliczu kryzysu związanego z COVID-19, który w nieproporcjonalny sposób dotknął osoby LGBTIQ szczególnie podatne na zagrożenia. W ramach tych prac Komisja będzie zachęcała państwa członkowskie do pełnego wykorzystania możliwości oferowanych przez instrument NextGenerationEU w celu łagodzenia nieproporcjonalnego wpływu kryzysu na osoby LGBTIQ i propagowania równości tych osób. Ponadto za pomocą Instrumentu Wsparcia Technicznego Komisja Europejska gotowa jest pomagać państwom członkowskim w uwzględnianiu kwestii równości podczas opracowywania i realizacji reform⁷⁵.

Finansowanie unijne ma kluczowe znaczenie dla wspierania wdrażania polityk UE w państwach członkowskich. Z funduszy UE zarządzanych przez państwa członkowskie powinni korzystać wszyscy obywatele Unii bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną. Przez rygorystyczne monitorowanie Komisja i państwa członkowskie muszą zapewnić, aby unijne fundusze przyczyniały się do równości oraz aby wszystkie projekty finansowane przez UE były zgodne z prawem Unii, w tym z Traktatami i Kartą

⁷⁴ W Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, której stronami są UE i wszystkie państwa członkowskie, ustanowiono ogólne zasady, które obejmują prawa osób niepełnosprawnych do poszanowania ich przyrodzonej godności, autonomii jednostki (w tym swobody dokonywania własnych wyborów), dostępności, pełnego i skutecznego uczestnictwa w życiu społecznym oraz włączenia społecznego.

⁷⁵ Ustanowienie Instrumentu Wsparcia Technicznego jest uzależnione od osiągnięcia porozumienia przez Parlament Europejski i Radę w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia ustanawiającego Instrument Wsparcia Technicznego, COM(2020) 409 final.

praw podstawowych. Jeżeli projekty są sprzeczne z przepisami UE dotyczącymi niedyskryminacji, finansowanie można zawiesić lub wycofać. Wniosek Komisji dotyczący nowego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów⁷⁶ określający przepisy na okres programowania 2021–2027 zawiera warunek podstawowy⁷⁷ związany z Kartą. Dodatkowo państwa członkowskie mają obowiązek ustanowienia i stosowania takich kryteriów i procedur wyboru projektów, które są niedyskryminacyjne i uwzględniają Kartę.

Wiarygodne i porównywalne dane dotyczące równości będą miały kluczowe znaczenie dla oceny sytuacji osób LGBTIQ i skutecznego zwalczania nierówności. Komisja zwróci się do Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) i Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) o dalsze zapewnianie państwom członkowskim pomocy technicznej i wsparcia metodologicznego w zakresie opracowywania i realizacji działań związanych z gromadzeniem danych dotyczących osób LGBTIQ w płaszczyźnie zarówno jedno- jak i wielowymiarowej. Komisja będzie też wspierać gromadzenie szczegółowych danych przekrojowych przez FRA, EIGE i państwa członkowskie, w szczególności za pośrednictwem podgrupy ds. danych na temat równości działającej w ramach grupy wysokiego szczebla ds. niedyskryminacji, równości i różnorodności.

Ponadto Komisja zorganizuje obrady okrągłego stołu na temat danych dotyczących równości, z udziałem kluczowych zainteresowanych stron, aby zbadać przeszkody utrudniające gromadzenie danych na temat pochodzenia rasowego i etnicznego i określić sposoby wypracowania bardziej jednolitego podejścia, m.in. do danych intersekcyjnych dotyczących na przykład pochodzenia rasowego lub etnicznego i orientacji seksualnej.

Komisja (Eurostat) będzie też kontynuować swoje prace dotyczące danych na temat równości, zasadniczo bezpośrednio we współpracy z państwami członkowskimi podczas spotkań technicznych z krajowymi urzędami statystycznymi. Eurostat zapewni służbom Komisji wsparcie metodologiczne w ocenie możliwości gromadzenia danych statystycznych na temat osób LGBTIQ i udostępnianych przez państwa członkowskie na zasadzie dobrowolności.

Nowe badanie Eurobarometru dotyczące dyskryminacji w UE zostanie opublikowane w 2023 r. Komisja będzie również zachęcała FRA do przeprowadzenia w 2024 r. kompleksowego badania dotyczącego osób LGBTIQ.

Zachęca się państwa członkowskie, aby korzystały z istniejących najlepszych praktyk⁷⁸ i opracowywały własne plany działania w zakresie równości osób LGBTIQ. Celem będzie zwiększenie ochrony osób LGBTIQ przed dyskryminacją, zapewnienie działań następczych na szczeblu krajowym w odniesieniu do celów i działań określonych w niniejszej strategii oraz uzupełnienie ich o środki służące wspieraniu równości osób LGBTIQ w obszarach wchodzących w zakres kompetencji państw członkowskich. Komisja w dalszym ciągu będzie też wspierać starania miast o wdrożenie solidnych strategii na rzecz inkluzywności

⁷⁶ [COM\(2018\)375 final](#).

⁷⁷ W załączniku III do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

⁷⁸ Jak wynika z [rocznych sprawozdań z postępów w realizacji w latach 2015–2019 wykazu działań](#) Komisji na rzecz postępów w zakresie równości osób LGBTIQ, państwa członkowskie przedstawiły sprawozdania na temat opracowywania własnych krajowych planów działania na rzecz równości osób LGBTIQ. Takie plany działania są cenne, ponieważ stanowią polityczne zobowiązanie do zwalczania dyskryminacji osób LGBTIQ, któremu towarzyszą konkretne działania mające na celu promowanie równości.

na szczeblu lokalnym, między innymi przez mianowanie co roku europejskiej stolicy lub stolic inkluzywności i różnorodności.

Oprócz realizacji kluczowych działań określonych w niniejszej strategii, Komisja utworzy podgrupę ds. równości osób LGBTIQ, działającą w ramach grupy wysokiego szczebla ds. niedyskryminacji, równości i różnorodności. Zadaniem tej podgrupy będzie wspieranie i monitorowanie postępów w państwach członkowskich, również w zakresie opracowywania krajowych planów działania dotyczących równości osób LGBTIQ. Podgrupa ta będzie organizowała regularne spotkania na szczeblu politycznym i eksperckim z udziałem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i państw członkowskich oraz uczestniczyła w pracach sieci rządowych punktów kontaktowych ds. osób LGBTI Rady Europy. Będzie też regularnie monitorowała wdrażanie działań przedstawionych w niniejszej strategii, a w 2023 r. przedstawi przegląd śródkresowy.

Kluczowe działania podejmowane przez Komisję Europejską:

- ✓ oceniać i monitorować będzie wypełnianie warunku podstawowego związanego z Kartą praw podstawowych, przewidzianego we wniosku Komisji dotyczącym nowego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.
- ✓ monitorować będzie realizację programów finansowanych przez UE w celu zapewnienia, aby przestrzegano w nich zasad równości i aby programy te były zgodne z prawem Unii, w tym z Traktatami i Kartą praw podstawowych;
- ✓ zwróci się do FRA i EIGE o dalsze zapewnianie państwom członkowskim pomocy technicznej i wsparcia metodologicznego w zakresie opracowywania i realizacji działań związanych z gromadzeniem danych dotyczących osób LGBTIQ.

Komisja zapewni państwom członkowskim wsparcie w:

- ✓ opracowaniu krajowych planów dotyczących równości osób LGBTIQ.

6. WNIOSEK: WSPÓŁPRACA NA RZECZ RÓWNOŚCI OSÓB LGBTIQ

Obecna strategia opiera się na wizji Europy, w której ludzie, w całej swojej różnorodności, są równi – w której mogą swobodnie żyć bez względu na swoją orientację seksualną, tożsamość/ekspresję płciową czy cechy płciowe.

Chociaż na przestrzeni lat Europa poczyniła stopniowe postępy, strategia na rzecz równości osób LGBTIQ oznacza nowy etap w naszych wysiłkach na rzecz promowania równości lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych, niebinarnych, interseksualnych i *queer*, zachowując jednocześnie główną uwagę na obszarach priorytetowych. W strategii podkreślono też potrzebę włączenia perspektywy równości osób LGBTIQ do wszystkich polityk UE, jak również do programów finansowania unijnego.

Zwalczanie nierówności w UE stanowi wspólną odpowiedzialność i wymaga podjęcia wspólnych wysiłków i działań na każdym szczeblu. Instytucje i agencje UE, państwa członkowskie, w tym organy na szczeblu regionalnym i lokalnym, organy ds. równości, społeczeństwo obywatelskie i przedsiębiorstwa muszą zwiększyć swoje zaangażowanie, aby osiągnąć cele strategii.

Wszystkie instytucje powinny w wyraźny sposób zobowiązać się do realizowania wspólnej strategii. Komisja wzywa Parlament Europejski do odnowienia swojego zobowiązania i wsparcia realizacji strategii, a Radę do przyjęcia konkluzji w ramach działań następczych wynikających z przyjęcia strategii. Wzywa też Komitet Regionów i Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny do promowania dialogu z organami na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz ze społeczeństwem obywatelskim, w tym partnerami społecznymi, na temat sposobów propagowania równości osób LGBTIQ. Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej i Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn nadal wspierać będą równość osób LGBTIQ przez regularne badania, pomoc techniczną i wsparcie metodologiczne udzielane państwom członkowskim.

Dyskryminacja, przemoc i nienawiść wobec osób LGBTIQ to zjawiska sprzeczne z podstawowymi wartościami Unii Europejskiej i należy je eliminować. Wspólnie możemy przełamać bariery stojące na drodze do równości osób LGBTIQ i do 2025 r. poczynić wyraźne postępy w kierunku UE, w której osoby LGBTIQ – w całej swojej różnorodności – są bezpieczne i mają równe szanse na pełne uczestnictwo w życiu społecznym, dzięki czemu mogą osiągnąć swój pełny potencjał.